

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
комунального некомерційного підприємства Київської обласної ради
«Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання»**

25.01.2024

м. Київ, 2023

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 25.01.2024 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування комунального некомерційного підприємства Київської обласної ради «Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання» (далі – КНП «ОПНМ»), лікарня, заклад).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в місцях несвободи;

Морозов Руслан Олегович, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Струц Олена Валеріївна, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Іваниш Ярослава Ярославівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Круцюк Антон Володимирович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Яковець Ірина Станіславівна, представник громадської організації.

Лікарня знаходиться за адресою вул. Кирилівська 103, м. Київ.

Керівництво: **Зільберблат Геннадій Михайлович**, генеральний директор.

КНП «КОПНМ» – це багатопрофільний лікувальний заклад, який має вищу атестаційну категорію та є методичним і лікувально-діагностичним центром

Київської області з питань психіатричної і наркологічної допомоги населенню, розташований за адресою: вул. Вокзальна, 8, смт. Глеваха, Київська область, 08630.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 01.12.2020, за результатами якого виявлено наступні порушення та недоліки:

відділення лікарні не забезпечені комплектами сертифікованих ременів для застосування фізичної фіксації відповідно до наказу МОЗ України від 24.03.2016 № 240. У разі виникнення потреби такої фіксації, використовують саморобні ремені, що створює загрозу травмування пацієнтів при їх використанні;

на весь час перебування у лікарні пацієнтам видаються піжами, в яких вони змушені перебувати у відділенні, що порушує вимоги Стандарту 34 Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню;

у кожній палаті встановлено відеокамери, що порушує право пацієнтів на приватність;

в палатах не забезпечено можливості пацієнтам облаштувати свій приватний простір;

пацієнтам забороняється зберігати при собі засоби особистої гігієни. Вони знаходяться в окремому приміщенні в поліетиленових пакетах та видаються пацієнтам лише за потреби. Пацієнти скаржились, що в процесі такого зберігання, засоби гігієни набувають неприємного запаху, що було встановлено і групою НПМ;

у порушення вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)» пацієнтам, яким призначено препарат «Клозапін», не проводиться щомісячний гемолітичний контроль, оскільки при лікуванні зазначеним препаратом у пацієнтів можливий ризик розвитку ускладнень;

не забезпечено позитивного терапевтичного середовища для пацієнтів, у більшості палат перебуває по 5, а у деяких – 6 пацієнтів;

реабілітаційні заходи фактично не здійснюються, а зводяться до заходів зайнятості. Зазначене є порушенням статті 5 Закону України «Про психіатричну допомогу» та Стандарту 42 КЗК, який визначає, що психіатричне лікування має включати широкий спектр реабілітаційних і терапевтичних заходів, у тому числі доступ до працетерапії, 4 груповій терапії, індивідуальній психотерапії, занять мистецтвом, драмою, музикою і спортом.

адвокати на порушення вимог наказу Міністерства юстиції України від 25.02.2014 № 368/5 «Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі», після отримання доручення не проводять конфіденційне побачення, не роз'яснюють права та

обов'язки, не з'ясовують та не отримують від пацієнтів інформацію та не узгоджують правову позицію з ними.

Під час відвідування НПМ встановлено, що керівництвом лікарні було вжито заходи стосовно виконання частини попередніх рекомендації, та виявлено наступний позитивний досвід організації функціонування КНП «КОПНМ», який може бути поширено:

з боку медичних працівників приділяється належна увага до отримання письмової усвідомленої згоди особи на проведення діагностики та лікування у лікарні;

облаштоване укриття, яке забезпечено питною водою та медикаментами для потреб пацієнтів та працівників закладу;

здійснюються заходи індивідуальної психологічної реабілітації, з веденням індивідуального плану пацієнта;

для оцінки ризику насильства з боку пацієнтів лікарями-психіатрами використовується шкала HCR-20;

у закладі належно дотримуються вимоги стосовно терміну зберігання лікарських засобів;

пацієнтам забезпечений доступ до питної води (*фото 1*);

пацієнти мають можливість приймати душ у будь-який час при потребі;

у закладі функціонує бібліотека, наявні гуртки;

здійснюється вчасна та регулярна заміна постільної білизни у пацієнтів, надаються засоби особистої гігієни;

харчоблок перебуває в належному санітарному стані, працівники проходять регулярний медичний профілактичний огляд;

наявне належно облаштоване приміщення для відвідування пацієнтів родичами та близькими людьми;

у закладі здійснюється духовна підтримка, наявна можливість задовольняти релігійні потреби пацієнтів.

Водночас під час відвідування групою НПМ виявлені недоліки в роботі лікарні, які призводять до порушення прав пацієнтів.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

1. Статтею 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» наголошується, що особи, яким надається психіатрична допомога, мають право на поважливе і гуманне ставлення до них, що виключає приниження честі й гідності людини. Водночас, під час конфіденційного спілкування з групою НПМ пацієнти лікарні повідомили, що двоє медичних працівників спілкуються з ними у принизливому тоні та використовують образливі слова. На зазначене

зауваження керівництво закладу повідомило групу НПМ, що для працівників лікарні буде проведено додаткове навчання, стосовно необхідності поважливого ставлення до пацієнтів лікарні.

2. Також пацієнти повідомляли про застосування фізичного обмеження понад вісім годин поспіль, що є порушенням пункту 10 Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 240. В Журналі реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади відповідні записи також відсутні. Не заповнення медичної документації про випадки такої фіксації може свідчити про спроби медичного персоналу закладу приховати умови та обставини, за яких здійснюється застосування гамівних засобів.

3. У закладі для фіксації можуть використовуватись ліжка з панцерними сітками, чим порушується пункт 40 Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання «Гамівні засоби в психіатричних лікувальних закладах для дорослих» [CPT/Inf(2006)35] (*фото 2*).

4. У палатах призначаються «старости» з числа пацієнтів, до повноважень яких відносяться заходи щодо покладання на інших пацієнтів додаткових обов'язків, зокрема, щодо залучення до праці, проведення заходів лікувально-фізичної культури тощо (*фото 3*). Зазначене свідчить про практику сегрегації та дискримінацію, призводить до появи неправомірних відносин між пацієнтами, що у свою чергу порушує права пацієнтів на поважливе та гуманне ставлення до них, що виключає приниження честі й гідності людини, відповідно до статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу». Пункт 23 Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.08.2017 № 992 (далі – Правила), наголошує, що незалежно від виду примусових заходів медичного характеру пацієнти зобов'язані дотримуватися правомірних взаємовідносин з іншими пацієнтами, персоналом закладу та іншими особами.

5. Відповідно до статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу», особи, яким надається психіатрична допомога, поміж іншим мають право на одержання винагороди за фактично виконану роботу нарівні з іншими громадянами. Проте у лікарні не вживається жодних заходів, спрямованих на залучення пацієнтів саме до оплачуваної праці. Водночас такі особи залучаються до участі в трудовій діяльності, зокрема до прибирання приміщень.

6. Групою НПМ встановлено факт ненадання пацієнтці з встановленим онкологічним захворюванням доступу до консультації спеціаліста-онколога, що може призвести до значного погіршення стану її здоров'я та порушує її право на

охорону здоров'я та медичну допомогу. На зауваження групи НПМ керівництво лікарні повідомило, що пацієнту якнайшвидше буде організовано доступ до консультації зазначеного лікаря-спеціаліста.

7. Під час вивчення медичної документації встановлено, що огляди на наявність соматичних та інфекційних захворювань у пацієнтів при поступленні до лікарні, які відповідно до пункту 18 Правил повинні здійснюватися впродовж 5 робочих днів з дати госпіталізації пацієнта, здійснюються з порушенням встановлених термінів. Відсутність записів стосовно дати проведення таких оглядів може розцінюватися як порушення строку проведення первинного медичного огляду.

8. Під спілкування з медичними працівниками встановлено, що багато таблетованих лікарських засобів медичні працівники перетворюють у порошкоподібний стан для зручного застосування, зокрема нейролептичні засоби. Водночас, не усі ліки можуть зберігати свою ефективність при пошкодженні зовнішньої оболонки лікарського засобу, що може призвести до зниження ефекту від лікування та погіршення стану здоров'я у пацієнтів.

9. Деякі пацієнти мали скаргу, що вони не володіють інформацією про лікарські засоби, які вони приймають.

10. Незважаючи, що постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах» від 17 вересня 1996 р. № 1138 передбачено можливість «перебування громадян за їх бажанням у медичних закладах з поліпшеним сервісним обслуговуванням», водночас такі договори на додаткові послуги в закладі не укладаються, а пацієнти орієнтуються на внесення «благодійних внесків» за поліпшене лікування й харчування.

11. У деяких відділеннях не забезпечено дотримання вимоги щодо кількості пацієнтів, які одночасно перебувають у палатах та вимоги щодо норми площі на одне ліжко, відповідно до яких у палаті має розміщуватись не більше 4 осіб із розрахунку не менше ніж 7 м² на одного пацієнта, що є порушенням пункту 9 Правил.

12. Під час відвідування групою НПМ встановлено, що у порушення пункту 55 Правил цілодобове відеоспостереження здійснюється безпосередньо у палатах. Це порушує право пацієнтів на повагу до приватного життя під час перебування у закладі (*фото 4*).

13. У порушення пункту 1.4 Порядку організації системи лікувального харчування хворих у закладах охорони здоров'я, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.10.2013 № 931, в закладі організовано трьохразовий режим харчування. Останній прийом їжі відповідно до розпорядку дня відбувається з 17.00 до 17.30 години. Пацієнти, які не мають можливості самостійно купувати продукти харчування, лишаються голодними

протягом близько 15 годин до наступного прийому їжі, сніданку, який розпочинається о 09.15.

14. Правилами встановлено, що у кожного пацієнта в палаті повинна бути шафа для особистих речей, шафа або полиці для зберігання продуктів харчування, крім продуктів, які швидко псуються. Натомість, зберігання будь-яких продуктів харчування (крім питної води) у лікарні фактично заборонене (*фото 5*).

15. Пацієнтам не дозволяється зберігати при собі портативні персональні комп'ютери та аксесуари до них. Такі комп'ютери та планшети зберігаються у медичної сестри та видаються по заяві.

16. Також пацієнти скаржилися на неможливість фізично потрапити на судові засідання, та вимушені приймати участь лише за допомогою відеозв'язку. Разом з тим зі слів пацієнтів адвокати не проводять конфіденційне побачення, не роз'яснюють права та обов'язки, не з'ясовують та не отримують від пацієнтів інформацію та не узгоджують правову позицію з ними.

17. У приміщенні складу виявлено партію харчових продуктів (капуста) неналежної якості (*фото 6*), що є порушенням вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», та порушенням права пацієнтів на безпечне харчування, що може становити загрозу їх життю та здоров'ю.

18. У порушення пункту 2.16 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, на більшості вікон житлових корпусів наявні нерозпашні ґрати, що може становити небезпеку для збереження життя пацієнтів у разі виникнення пожежі.

19. Пунктом 34 Стандартів КЗК встановлено, що при наданні психіатричної допомоги мають бути враховані потреби пацієнтів похилого віку та пацієнтів з інвалідністю. У відвіданих відділеннях не створено умов для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», зокрема санітарно-гігієнічні кімнати закладу не пристосовані для забезпечення потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення (*фото 7*); відсутні з обох боків поручні на шляху руху до укриття (*фото 8*).

20. У порушення Правил у відділеннях лікарні відсутня інформація відсутні номери гарячих ліній та контакти посадових осіб, зокрема Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, до яких пацієнти вправі звернутися у разі порушення їхніх прав.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київській обласній військовій адміністрації:

вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у комунальному некомерційному підприємстві Київської обласної ради «Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання».

забезпечити контроль за дотриманням прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів пацієнтів на охорону здоров'я та медичної допомоги у комунальному некомерційному підприємстві Київської обласної ради «Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання».

Комунальному некомерційному підприємству Київської обласної ради «Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання» забезпечити:

проведення додаткового навчання серед працівників лікарні стосовно необхідності поважливого ставлення до пацієнтів;

застосування фізичного обмеження з додержанням вимог Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 240;

проведення заміни ліжок з панцерними сітками;

припинити практику сегрегації пацієнтів, з покладанням на них обов'язків, не передбачених чиним законодавством;

оплату праці пацієнтів, які до неї залучені;

доступу до консультації лікарів-спеціалістів пацієнтам, які його потребують;

вчасні огляди на наявність соматичних та інфекційних захворювань у пацієнтів;

застосування лікарських засобів відповідно до встановлених вимог;

ознайомлення пацієнтів з інформацією щодо їх стану здоров'я та методів лікування, які до них застосовують;

додержання вимоги щодо кількості пацієнтів, які одночасно перебувають у палатах та вимоги щодо норми площі на одне ліжко;

здійснення відеоспостереження лише у місцях, передбачених Правилами;

організацію системи лікувального харчування відповідно до встановлених вимог;

доступ до портативних персональних комп'ютерів для пацієнтів;

додержання вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», Правил пожежної безпеки в Україні;

потреби пацієнтів похилого віку та пацієнтів з інвалідністю під час перебуванні у закладі;

доступ пацієнтів до інформації стосовно номерів гарячих ліній та контактів посадових осіб, зокрема Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Додаток: фото до звіту.

**Начальник відділу реалізації
національного превентивного механізму у
сфері охорони здоров'я Департаменту з питань
реалізації національного превентивного
механізму Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини**

Руслан МОРОЗОВ

Фото до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

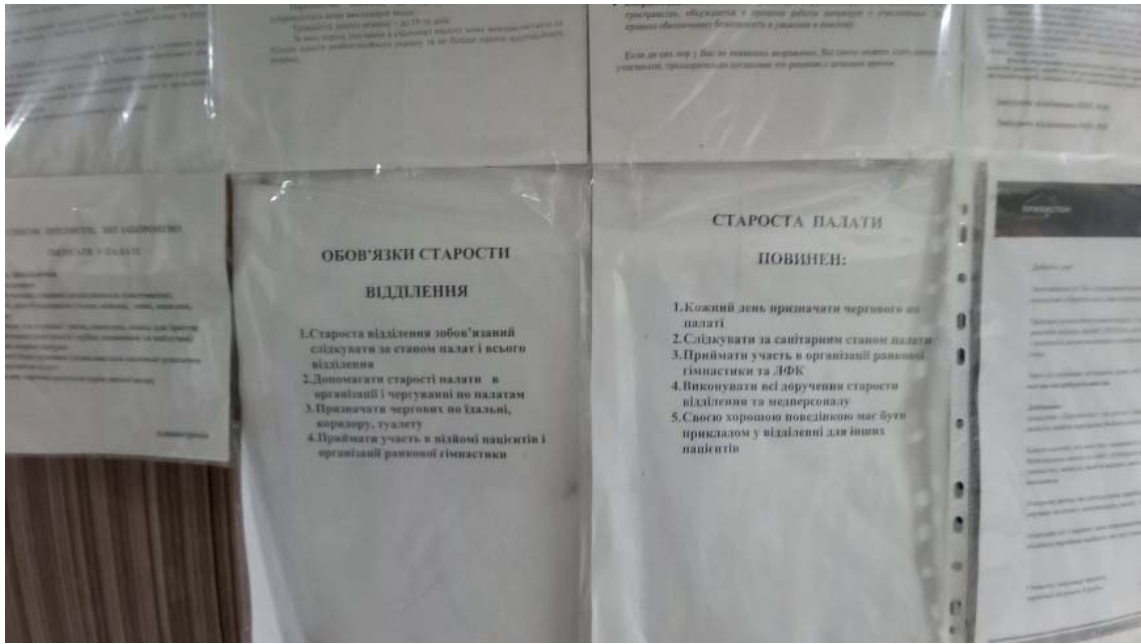

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Φοτο 8

